

Олена ШМАРОВОЗ,
Здобувач освіти другого рівня
ОП 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Волинський національний університет ім. Лесі Українки
shmarovoz.olena2023@vnu.edu.ua

Людмила ШОСТАК,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та торгівлі,
Волинський національний університет ім. Лесі Українки
shostak.lyudmyla@vnu.edu.ua

КРИЗОВІ ЯВИЩА НА ПІДПРИЄМСТВІ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Дослідження криз та їх різновидів в сучасному світі є надзвичайно важливим завданням. Суспільство та економіка постійно піддаються впливу різних факторів, які можуть призводити до кризових ситуацій. Розуміння природи криз, їх різновидів та механізмів виникнення є ключовим для розвитку стратегій управління кризовими ситуаціями та попередження їх наслідків.

Дослідження кризових ситуацій допомагає розкрити причини, визначити ризики та розробити стратегії їх управління. Це важливо як для держав, так і для бізнес-структур, громадських організацій та інших учасників суспільства. Належна підготовка та реагування на кризові ситуації сприяють стабільності та відновленню нормального функціонування.

Вчасний та адекватний аналіз кризи грає ключову роль у здатності суспільства, організацій та індивідів ефективно реагувати на негативні події та уникнути серйозних наслідків. Основними перевагами виявлення та аналізу криз є наступні:

- раннє виявлення ознак кризи дозволяє приймати заходи для запобігання її загостренню;
- знання про наявність кризової ситуації дозволяє вжити конкретних заходів та реагувати ефективно, швидко та координовано;
- аналіз кризових ситуацій допомагає розробити стратегії та плани дій для зменшення негативних наслідків та мінімізації втрат;
- адекватний аналіз дозволяє приймати заходи, спрямовані на підтримання стабільності та забезпечення нормального функціонування систем;

- своєчасне виявлення кризових ситуацій дозволяє підготуватися до них, розробити плани надзвичайних ситуацій та підвищити рівень готовності;

- дослідження кризових ситуацій допомагає розробити та вдосконалити стратегії управління та реагування на кризи.

Систематичний моніторинг, аналіз і планування є важливими компонентами ефективного управління кризовими ситуаціями. Важливо також розвивати культуру прозорості та взаємодії, щоб сприяти обміну інформацією та спільним діям у разі виникнення кризових ситуацій.

Економічно, на мікрорівні, «криза» — це брак фінансових ресурсів і потреби в ліквідності для підтримки поточної економіки (виробництва) [1, с. 32].

Виникнення кризи можуть спричинити не лише суб'єктивні, але й об'єктивні причини, тобто характер соціально-економічної системи. Практика підказує, що кризи бувають різними. Але ми повинні розглядати не тільки його причини та наслідки, а й його основні умови. Необхідність складної систематики криз пов'язана з відмінностями в засобах і методах їх вирішення. Поки існує типологія та розуміння першопричини кризи, існують способи зменшити її тяжкість, скоротити час та захистити від болісного протікання.

Кризові ситуації виникають на підприємствах досить часто, проте в умовах воєнного часу кризові явища стали розповсюдженим явищем.

Кризи на підприємстві в умовах війни можуть бути особливо складними і вимагати адаптації до унікальних умов. Ситуація війни може впливати на різні аспекти функціонування підприємства, і важливо приймати стратегічні рішення для збереження стійкості та виживання.

Розглянемо основні аспекти кризових ситуацій на підприємстві під час війни:

1. Безпека та захист – забезпечення безпеки працівників та майна підприємства та розробка і впровадження заходів з мінімізації ризиків від військових атак.

2. Оперативна невизначеність – аналіз можливих відмов у постачанні, перерв в транспортних зв'язках та інших факторів, що можуть впливати на нормальне функціонування.

3. Фінансова стійкість – управління фінансовими ресурсами в умовах економічної нестабільності, податкових змін та можливого зниження виробництва.